

श्रीसोमनाथसंस्कृतयुनिवर्सिटी, वेरावलम्

सत्रान्तपरीक्षा – नवम्बर-दिसम्बर, २०१६

कक्षा – आचार्यप्रथमवर्षम् (SEM-1)

प्रश्नपत्रम् – ३

गुणाः – ७०

विषयः – स्वामिनारायणवेदान्तः (S)

कोड – CC-4.1.2

समयः – ०३ तः ०६ पर्यन्तम्

दिनाङ्कः – ०७/१२/२०१६

सन्दर्भग्रन्थः – ऐतरेयोपनिषत्स्वामिनारायणभाष्यम्

Unit-1

प्रश्न- 1 कस्यचिद् एकस्य ससन्दर्भं व्याख्यां क्रियताम् ।

०४

1. आत्मा वा इदमेकवाऽग्रआसीत् । नान्यत्किञ्चन मिषत् । स ईक्षत लोकान्नुसृजाइति ।
स इमान् लोकान् असृजत । अम्भो मरीचीर्मरमापोऽम्भः परेण दिवं द्यौः प्रतिष्ठाऽन्तरिक्षं मरीचयः पृथिवीमरो या
अधस्तात्ता आपः।
2. ता एता देवताः सृष्टा अस्मिन्महत्यर्णवे प्रापतन् । तमशनायापिपासाभ्यामन्ववार्जत् ।
ता एनमब्रुवन् आयतनं नः प्रजानीहि यस्मिन्प्रतिष्ठिता अन्नमदामेति ।

प्रश्न- 2 एकं विषयं विस्तरेण समीक्ष्यताम् ।

१२

1. ऐतरेयोपनिषदः ब्रह्मविद्यापरकत्वम् ।
2. ऐतरेयोपनिषदिसृष्टिप्रक्रिया ।

प्रश्न- 3 द्वयोः टिप्पणीं लिखत ।

०४

1. परोक्षप्रिया इव हि देवाः ।
2. पुरुषो वाव सुकृतम् ।
3. देवतास्वाभजाम्येतासु भागिन्यौकरोमीति ।

Unit-2

प्रश्न- 4 ससन्दर्भं व्याख्यां क्रियताम् । (एकस्य)

०४

1. शीक्षां व्याख्यास्यामः । वर्णः स्वरः । मात्रा बलम् ।
साम सन्तानः । इत्युक्तः शीक्षाऽध्यायः ॥
2. यश्छन्दसामृषभो विश्वरूपः । छन्दोभ्योऽध्यमृतात् सम्बभूव । स मेन्द्रो मेधया स्पृणोतु । अमृतस्य देव धारणोभूयासम्
। शरीरं मे विचर्षणम् । जिह्वा मे मधुमत्तमा । कर्णाभ्यां भूरि विश्रुवम् । ब्रह्मणक्रोशोऽसि मेधया पिहितः । श्रुतं मे
गोपाय । आवहन्ति वितन्वाना ॥

प्रश्न- 5 विस्तरेणैकं निरूपयत ।

०८

1. तैत्तिरीयोपनिषदि शीक्षापल्ल्यां शान्तिपाठनिरूपणम्
2. वेदाध्ययनादूर्ध्वम् आचार्योपदेशः ।

प्रश्न- 6 त्रयाणां लघूत्तराणि लिखत ।

०३

1. 'अहं वृक्षस्यरेरिवा' इति कस्य ऋषेः वचनम्?
2. ऋतमिति शब्दस्य स्वामिनारायणभाष्यानुसारं कोऽर्थः ?

3. 'ॐइतीदं सर्वम्'इत्यत्र ॐकारवाच्यं किम् ?
4. पृथिव्यादि पञ्चकेषु 'पाङ्क्तम्' इति पदं कथं प्रयुक्तम्?
5. चतुर्थी व्याहृतिः कः विजज्ञौ ?

Unit-3

प्रश्न-7 ससन्दर्भ व्याख्यां क्रियताम् । (एकस्य)

०४

1. यतो वाचो निर्वर्तन्ते । अप्राप्य मनसा सह ।
आनन्दं ब्रह्मणो विद्वान् । न बिभेति कदाचनेति ॥
2. भीषास्माद्वातः पवते । भीषोदेति सूर्यः ।
भीषास्मादग्निश्चेन्द्रश्च । मृत्युर्धावति पञ्चम इति ॥

प्रश्न- 8 एकमधिकृत्य स्वामिनरायणभाष्यानुसारं विस्तरेण निरूपयत।

०८

1. आनन्दतारतम्यमीमांसा ।
2. ब्रह्मविद् आप्नोति परम् ।

प्रश्न- 9 त्रयाणां लघूत्तराणि लिखत ।

०३

1. आनन्दवल्ल्याः शान्तिपाठं लिखत ।
2. 'असन्नेव स भवति असद् ब्रह्मेति वेद चेत्' इत्यस्य कोऽर्थः ?
3. 'उता विद्वानमुं लोकं प्रेत्य कश्चन गच्छति' इति प्रश्नस्योत्तरे 'उ' इति शब्दस्य कोऽर्थः?
4. 'स तपोऽतप्यत' इत्यत्र तपःशब्दस्य कोऽर्थः?
5. 'भगवतः सुखं विज्ञाय तदतिरिक्तविषयाणां सुखेषु तु च्छबुद्धिर्भवति' इति कस्मिन्वचनामृते निर्दिष्टम्?

Unit-4

प्रश्न-10 ससन्दर्भ व्याख्यां क्रियताम् । (एकस्य)

०४

1. अन्नं ब्रह्मेति व्यजानात् । अन्नाद्ध्येवखल्विमानि भूतानि जायन्ते । अन्नेन जातानि जीवन्ति । अन्नं प्रयन्त्यभिसंविशन्तीति । तद् विज्ञाय । पुनरेववरुणं पितरमुपससार । अधीहि भगवो ब्रह्मेति । तं होवाचा तपसा ब्रह्म विजिज्ञासस्व ।
2. क्षेम इति वाचि । योगक्षेम इति प्राणाऽपानयोः । कर्मेति हस्तयोः । गतिरिति पादयोः । विमुक्तिरिति पायौ । इति मानुषीः समाज्ञाः । अथ दैवीः । तृप्तिरिति वृष्टौ ।

प्रश्न- 11 एकं विस्तरेण निरूपयत।

१२

1. भृगुवल्ल्यांप्रतिपादितस्य जिज्ञास्यब्रह्मणः स्वरूपम्।
2. भृगोः वारुणेः तपः ।

प्रश्न- 12 द्वयोः टिप्पणीं लिखत ।

०४

1. भार्गवीविद्यायाः इहामुत्रफलम् ।
2. बह्वन्नप्राप्तिविधानम् ।
3. अहमन्नमहमन्नमहमन्नमहमन्नम् ।

Answer Key

कक्षा – आचार्यप्रथमवर्षम् (SEM-1)
विषयः – स्वामिनारायणवेदान्तः (S)
दिनाङ्कः – ०७/१२/२०१६

प्रश्नपत्रम् – ३
कोड – CC-4.1.2
सन्दर्भग्रन्थः – ऐतरेयोपनिषत्स्वामिनारायणभाष्यम्
गुणाः – ७०
समयः – ०३ तः ०६ पर्यन्तम्

प्रश्न- 1

1. ऐत. 1/1/1
2. ऐत. 1/2/1

प्रश्न-2

1. संपूर्णोपनिषदिव्यासमुत्तरम्
2. संपूर्णोपनिषदिव्यासमुत्तरम्

प्रश्न- 3

1. ऐत. 1/3/4
2. ऐत. 1/2/2
3. ऐत. 1/2/4

प्रश्न- 4

1. तै. 1/2/1
2. तै. 1/4/1

Unit-2

प्रश्न- 5

1. तै.शिक्षावल्ली- आरम्भे
2. तै. 1/11/1

प्रश्न- 6

1. त्रिशङ्कुः
2. सत्यं प्रियंहितकरं चा सूनृतंवचः
3. अक्षरं ब्रह्मपरं ब्रह्म च

प्रश्न- 7

1. तै. 2/4/1
2. तै. 2/8/1

प्रश्न- 8

1. तै. 2/4/1
2. तै. 2/1/2

Unit-3

प्रश्न-9

1. ॐ सह नाववतु...
2. अलब्धब्रह्मस्वरूपगुरुप्रसङ्गो यो जनोअक्षरं ब्रह्म नास्तीतिजानातिचेद्विपरीतज्ञानःसःकायेश्वसन्नपिअसत्कल्पोऽसाधुरेव।
3. सम्मतिः
4. पर्यालोचनम्
5. वचनामृतंपञ्चालाप्रकणस्यप्रथमम्

प्रश्न-10

1. तै. 3/2/1
2. तै. 3/10/12

प्रश्न-11

1. तै. 3/1/1
2. तै. 3/6/1

प्रश्न-12

1. तै. 3/6/1
2. तै. 3/10/1
3. तै. 3/10/6